

Kli Sh'milachto L'issur

An item whose primary function is prohibited on Shabbos

Rabbi Aryeh Richter

1. נחמיה פרק י"ג

פסוק ט"ו - בַּיָּמִים הַהֵמָּה רָאִיתִי בְּיהוּדָה וּבְרִבְיָהּ גִּתּוֹת וּבְשִׂפְתֵי וּמִבְּיָאִים הַעֲרָמוֹת וְעֹמָסִים עַל־הַתְּמָרִים וְאֶף־יָיִן עֹנְגִים וְתַאֲנִים וְכָל־מִשָּׂא וּמִבְּיָאִים וְרוּשְׁלָם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְאֵלֶּיֶד בְּיוֹם מִקְרָם צִיד: **פסוק ט"ז** - וְהַצָּרִים יָשְׁבוּ בָּהּ מִבְּיָאִים דָּאֵג וְכָל־מִמְכָר וּמִמְכָרִים בְּשַׁבָּת לְבָנֵי יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם: **פסוק י"ז** - וְאֶרְיִבָה אֶת חֲרֵי יְהוּדָה וְאִמְרָה לָהֶם מַה־הַדְּבָר הַרְעָה הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים וּמִחֲלָלִים אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת **פסוק י"ח** - הֲלוֹא כֹּה עָשׂוּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיָּבֵאוּ אֶל־הַיָּיִן עֲלֵינוּ אֶת פְּלִי־הַרְעָה הַזֹּאת וְעַל הַעֵיר הַזֹּאת וְאִתְּם מוֹסִיפִים חֲרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל לְחַלֵּל אֶת־הַשַּׁבָּת: **פסוק י"ט** - וַיְהִי כִּאֲשֶׁר צָלְלוּ שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַם לִפְנֵי הַשַּׁבָּת וְאִמְרָה וַיִּסְגְּרוּ הַדְּלָתוֹת וְאִמְרָה אֲשֶׁר לֹא יִפְתְּחוּם עַד אַחַר הַשַּׁבָּת וּמִנְעָרֵי הָעֵמֶק חָלִי עַל־הַשְּׁעָרִים לֹא־יָבֹאוּ מִשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת: **פסוק כ'** - וַיְלִינוּ הַרְכָּלִים וּמִמְכָרֵי כָל־מִמְכָר מִחוּץ לִירוּשָׁלַם פְּעַם וּשְׁתֵּים: **פסוק כ"א** - וְאֶעֱיֶדָה בְּהֶם וְאִמְרָה אֲלֵיהֶם מִדּוֹעַ אַתֶּם לָנִים גָּדַד הַחוּמָה אִם־תִּשְׁנֹו יָד אֲשַׁלַּח בְּכֶם מִן־הָעֵת הַזֵּאת לֹא־יָבֹאוּ בְּשַׁבָּת: (15) At that time I saw men in Judah treading winepresses on the sabbath, and others bringing heaps of grain and loading them onto donkeys, also wine, grapes, figs, and all sorts of goods, and bringing them into Jerusalem on the sabbath. I admonished them there and then for selling provisions. (16) Tyrians who lived there brought fish and all sorts of wares and sold them on the sabbath to the Judahites in Jerusalem. (17) I censured the nobles of Judah, saying to them, "What evil thing is this that you are doing, profaning the sabbath day! (18) This is just what your ancestors did, and for it God brought all this misfortune on this city; and now you give cause for further wrath against Israel by profaning the sabbath!" (19) When shadows filled the gateways of Jerusalem at the approach of the sabbath, I gave orders that the doors be closed, and ordered them not to be opened until after the sabbath. I stationed some of my servants at the gates, so that no goods should enter on the sabbath. (20) Once or twice the merchants and the vendors of all sorts of wares spent the night outside Jerusalem, (21) but I warned them, saying, "What do you mean by spending the night alongside the wall? If you do so again, I will lay hands upon you!" From then on they did not come on the sabbath.

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג עמוד ב

תנו רבנן: בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת: מקצוע של דבילה, וזוהמא ליסטרן של קדרה וסכנין קטנה שעל גבי שלחן. התירו, וחזרו והתירו, וחזרו והתירו, עד שאמרו: כל הכלים ניטלין בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מחרישה. The Sages taught: Initially, they would say only three utensils may be moved on Shabbat: A knife for cutting a cake of dried figs, and a combined spoon and fork to clean the filth [zuhamā listeran] of a pot, and a small knife that is on the table. They permitted, and then they permitted again, and then they permitted again, until they said in the last mishna: All utensils may be moved on Shabbat except for a large saw and the blade of a plow.

3. מאי התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו

The Gemara asks: What is meant by: They permitted, and then they permitted, and then they permitted?

4. אלא אמר רבא: התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו, וחזרו והתירו מחמה לצל, וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו - אין, מחמה לצל - לא. ועדיין, באדם אחד - אין, בשני בני אדם - לא, עד שאמרו כל הכלים ניטלין בשבת אפילו בשני בני אדם.

Rather, Rava said: Initially, they permitted moving an object whose primary function is for a permitted use, both for the purpose of utilizing the object itself and for the purpose of sitting in or utilizing its place. And then they permitted moving that object from the sun into the shade. And then they permitted moving an object whose primary function is for a prohibited use, both for the purpose of utilizing the object itself and for the purpose of sitting in or utilizing its place, yes; however, moving that object from the sun into the shade, no, they did not permit it. And still, utensils that can be carried by one person, yes, they may be moved; however, utensils that can only be carried by two people, no, they may not be moved. This prohibition remained intact until they said: All utensils may be moved on Shabbat, and even those that can only be carried by two people.

5. גמ' (שבת דף ל.) -

כָּל יוֹמָא דְשַׁבְּתָא הָהּ יְתִיב וְגַרִיס פּוֹלֵי יוֹמָא. הַהוּא יוֹמָא דְבַעֲיָה לְמִינַח נִפְשִׂיהּ, קָם מִלְאָד הַמְּנוֹת קָמִיהּ וְלֹא יָכִיל לֵיהּ, דְלָא הָהּ פֶּסֶק פּוֹמִיָה מְגִירָסָא. אָמַר: מַאי אֶעֱבִיד לֵיהּ? הָהּ לֵיהּ בּוֹסְתָנָא אַחֲרֵי בֵיתִיהּ, אֲתָא מִלְאָד הַמְּנוֹת סְלִיק וּבְחַיִּשׁ בְּאַיְלִנֵּי. נִפְק לְמִיחֻזֵּי. הָהּ סְלִיק בְּדַרְגָּא, אִיפְחִית דְרָגָא מִתּוֹתִיהּ, אִישְׁתִּיק וְנַח נִפְשִׂיהּ. שְׁלַח שְׁלַמָּה לְבֵי מִדְרָשָׁא: אַבָּא מַת וּמוֹטָל בְּחַמָּה, וְכָלְבִים שְׁל בֵּית אַבָּא רְעִבִים — מַה אֶעֱשֶׂה? שְׁלַחוּ לֵיהּ: חָתוּד נְבִלָה וְנַח לִפְנֵי הַכְּלָבִים. וְאַבְיָד, הִנַּח עָלָיו כֶּכַר אוֹ תִינוּק וְטִלְטְלוּ

What did David do? **Every Shabbat he would sit and learn all day** long to protect himself from the Angel of Death. On **that day on which** the Angel of Death was supposed to put his soul to rest, the Angel of Death stood before him and was unable to overcome him because **his mouth did not pause from study**. The Angel of Death

Kli Sh'milachto L'issur

An item whose primary function is prohibited on Shabbos

said: **What shall I do to him? David had a garden [bustana] behind his house; the Angel of Death came, climbed, and shook the trees. David went out to see. As he climbed the stair, the stair broke beneath him. He was startled and was silent, interrupted his studies for a moment, and died. Since David died in the garden, Solomon sent the following question to the study hall: Father died and is lying in the sun, and the dogs of father's house are hungry. There is room for concern lest the dogs come and harm his body. What shall I do? They sent an answer to him: Cut up an animal carcass and place it before the dogs. Since the dogs are hungry, handling the animal carcass to feed them is permitted. And with regard to your father, it is prohibited to move his body directly. Place a loaf of bread or an infant on top of him, and you can move him into the shade due to the bread or the infant.**

6. רש"י מסכת שבת דף קכ"ג: ד"ה היתרו-

התירו לטלטל לצורך גופו אם הוצרך להשתמש בגוף הכלי

7. רש"י מסכת שבת דף קכ"ב: ד"ה לצורך גופו-

שגופו צריך עוד למלאכה אחרת של היתר

8. רש"י מסכת שבת דף קכ"ג: ד"ה מחמה לצל-

שאינו צריך לו עכשיו לא לגופו ולא למקומו, אלא חס עליו שמא יתבקע בחמה"

9. ר"ן (דף מ"ה. דפי הרי"ף)-

ומיהו אפילו אם נאמר כן דכלי שמלאכתו להיתר שלא לצורך כלל אסור לטלטלו ה"מ בכלים אבל בספרי הקדש ואוכלין אין לנו לפי שכלים שנאסרו מתחלה אין לנו להתירן אלא מה שפירשו חכמים אבל כתבי הקדש ואוכלין שלא נאסרו מעולם כל המחמיר עליו להביא ראיה

10. שו"ע (סי' ש"ח סע' ד')-

כלי שמלאכתו להיתר, מותר לטלטלו אפי' אינו אלא לצורך הכלי שמא ישבר או יגנב אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלה, כתבי הקודש ואוכלין, מותר לטלטלם אפי' שלא לצורך כלל

11. מ"ב (סי' ש"ח ס"ק כ"ג)-

וה"ה כוסות וקערות וצלוחיות וסכין שע"ג השלחן דתדירין בתשמיש לא חלה עליהו תורת מוקצה כלל וכאוכלין וכתבי הקודש דמי וע"כ מותרין לטלטלן אפילו שלא לצורך כלל ויש מחמירין אפילו בכלים אלו

12. משנה (דף קכ"ב:)-

"נוטל אדם קורנס לפצע בו את האגוזין, קרדום לחתוך בו את הדבילה, מגירה לגור בה את הגבינה, מגריפה לגרוף בה את הגרוגרות, את הרחצ ואת המלגז לתת עליו לקטן, את הכוש ואת הכרכר לתחוב בו, מחט של יד ליטול בו את הקוץ, ושל סקאים לפתוח בו את הדלת"

Likewise a person may move a mallet, which is generally used for labor prohibited on Shabbat, to crack nuts with it. Likewise, one may move an axe, a tool generally used to chop wood, to cut a cake of figs with it. So too, one may move a saw to cut cheese with it. Similarly, one may move a spade to scoop dried figs with it. One may also move a winnowing shovel and a pitchfork, both of which are designated for use with crops in a barn, to place food on it for a child. One is likewise permitted to take a reed or a shuttle from a spindle, ordinarily used for weaving, in order to insert it into food like a fork. One is permitted to move an ordinary hand needle used for sewing clothes to extract a thorn with it, and one may move a sack maker's needle to open the door with it.

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שש סעיף ג

כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו, ואם נשתמש לאיסור בבין השמשות כגון נר שהודלק ע"ל סי' רע"ט בין לצורך גופו כגון קורנס של זהבים או נפחים לפצוע בו אגוזים, קורדום לחתוך בו דבילה בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם, ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה; אבל מחמה לצל דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שישבר או יגנב שם

Kli Sh'milachto L'issur

An item whose primary function is prohibited on Shabbos

14. משנה ברורה סימן שח ס"ק י

שמלאכתו לאיסור - כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת ואפילו אם רק רוב מלאכתו לאיסור הוא ג"כ בכלל זה

15. ביה"ל (סימן ש"ח סע' ג' ד"ה קורדום לתוך) -

ודע דכתב הפמ"ג והעתקתיו במ"ב דכלי שרוב מלאכתו לאיסור הוא ג"כ בכלל כלי שמלאכתו לאיסור והביא ראי' מרשב"א לענין קדירה עי"ש ולענ"ד ה"י נראה דזה דוקא אם עיקרה הוא רק למלאכת איסור ורק לפעמים משתמש בה להיתר ולענין זה יש ראי' מקדירה דמשמע מרשב"א דהיא כלי שמלאכתו לאיסור דעיקרה נעשה לתבשיל אבל אם דרך הכלי להשתמש בה לשניהם ורק שלאיסור משתמשין בה יותר מנלן דמקצה דעת' מני' דהלא עשוי' למלאכת היתר ג"כ וצ"ע"

16. שו"ת מנחת שלמה (ח"ב סימן לד הערה לא עמ' קמג)

אך מה שאמרתי שרובה או אקדה דינם ככלי שמלאכתם להיתר נכון הדבר כי הם עומדים בעיקר להטלת אימה ופחד, אך גם בזה אין שום חילוק בין אם יש בו מחסנית או לא

17. שמירת שבת כהלכתה פרק כ' הערה כ"ח

ומ"מ נראה דרובה או אקדה כדי להטיל בהם אימה, שפיר חשיב כצורך גופו (מסתבר שלא בשעת מלחמה רוב תשמישם רק להתריע)

18. מ"ב (ש"ח ס"ק י"ב) -

ומיירי שאין לו כלי היתר לתשמיש זה דאל"ה אין לו להשתמש בכלי זה

19. עורה"ש (ש"ח י"ד) -

איתא בירושלמי בפ"ר ה"ב דמצודות היו פרוסות בחמה ומתקלקלין בפני החום והם מלאכתם לאיסור דאסור מחמה לצל ושאלו לרב מה לעשות ואמר להם שיחשבו עתה להניחן תחת ראשיהן והוה לצורך גופו ומותר ע"ש ולמדנו בזה שכל מלאכתו לאיסור שרובה לטלטלו בשביל שלא יגנב או מחמה לצל אם יכול למצוא בהם דבר שמותר להשתמש בשבת יחשוב לעשות כן ויעשה כן ואע"ג דזהו הערמה מ"מ מותר בשביל הפסד

20. מ"ב (ש"ח ס"ק ט"ז) -

ואם חושב עליו גם לתשמיש מותר לטלטל אפי' עיקר כוונתו מחמה לצל

21. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף א

כל הכלים נטלים בשבת חוץ ממוקצה מחמת חסרון כיס, כגון סכין של שחיטה או של מילה, ואיזמל של ספרים, וסכין של סופרים שמתקנים בהם הקולמוסים כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר, אסור לטלטלו בשבת ואפילו לצורך מקומו או לצורך גופו. הגה: ואפי' תחזים נזק עס שאר סכינים, אסור לטלטלו וה"ה לקורנס של בשמים שמקפידים עליו שלא יתלכלך. הגה: וס"ה כלים המיוחדים לסחורה ומקפיד עליהם

22. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל סו סעיף ד

כלים שמלאכתן לאיסור כמבואר לעיל כלל ס"ה סימן ד' דמהם מקצה דעתו מחמת איסורן וגם דיש לחוש שמא יבא לעשות מלאכה בהן, ולכן אסרו לטלטל אפילו לצורך הכלי שלא יפסד ויגנב, ולא התירו אלא אם כן הוא לצורך השבת, כגון לפצוע אגוזים ולכסות בהן כלים ולפתוח בו דלת ותיבה וכיוצא בו צורך לשבת. או אפילו אינו צריך לגוף הכלי אבל צריך למקום הכלי, דלתשמישים אלן אינו מקצה מדעתו, שהרי גם בחול לפעמים משתמש בהם לצורך גופם או מקומם. ואפילו אם עכשיו עיקר כוונתו לצורך הכלי, כיון שעל כל פנים מטלטלו לצורך גופו ומקומו, מותר, דאין כאן מקום לגזור (ש"ח סעיף ג):

23. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל סו סעיף ו

דברים שהם מוקצים מחמת חסרון כיס כמבואר לעיל כלל ס"ה פ"ז ח' ט', כיון שמקפיד עליהן מלהשתמש בהם בחול שום תשמיש ואם כן מקצה אותן מדעתו לגמרי, וכן מוקצה מחמת נולד או מחמת דחזיה בידים, וכן כל דבר שהוא מוקצה מחמת שאינו ראוי לשום תשמיש כמבואר לעיל פ"ז ו', וכן מוקצה מחמת מצוה, כיון שכל זה אדם מקצה מדעתו לגמרי, ולכן אפילו לצורך גופן או מקומן, אסור. ואין לך מוקצה שיהיה מותר לצורך גופו ומקומו אלא כלים שמלאכתן לאיסור, כיון שיש תורת כלים עליהם ולא מקצה אותם מדעתו לגמרי. אבל כל השאר, מקצה לגמרי (ש"ח):